

Väljaandja:	Riigikogu
Akti liik:	seadus
Teksti liik:	terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp:	01.07.2014
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	31.12.2015
Avaldamismärge:	RT I, 13.03.2014, 80

Sõjaaja riigikaitse seadus

Vastu võetud 28.09.1994

[RT I 1994, 69, 1194](#)

jõustumine 31.10.1994

Muudetud järgmiste aktidega

Vastuvõtmine	Avaldamine	Jõustumine
26.01.1999	RT I 1999, 16, 271	28.02.1999
05.06.2002	RT I 2002, 53, 336	01.07.2002
12.06.2002	RT I 2002, 57, 354	15.08.2002
22.01.2003	RT I 2003, 13, 69	01.05.2003
25.01.2007	RT I 2007, 16, 77	01.01.2008
19.06.2008	RT I 2008, 35, 212	01.01.2009
15.07.2011	RT I, 08.07.2011, 8	22.07.2011
16.11.2011	RT I, 29.11.2011, 6	09.12.2011
13.06.2012	RT I, 10.07.2012, 3	01.04.2013 seaduses asendatud läbivalt sõna „kaitsevägi” sõnaga „Kaitsevägi” vastavas käändes
19.02.2014	RT I, 13.03.2014, 2	23.03.2014, osaliselt 01.01.2015, 01.01.2017 ja 01.01.2019
19.02.2014	RT I, 13.03.2014, 4	01.07.2014, osaliselt 23.03.2014

1. peatükk Üldsätted

§ 1. Reguleerimisala

Käesoleva seadusega reguleeritakse riigikaitse korralduse alused sõjaajal.

§ 2. Seaduse kehtivus

(1) Käesolev seadus kehtib sõjaseisukorra ajal (sõjaajal), alates sõjaseisukorra väljakuulutamisest kuni sõjaseisukorra lõppenuks kuulutamiseni. Samal ajal kehtib ka rahuaja riigikaitse seadus niivõrd, kui võrd käesoleva seadusega ei ole sätestatud riigikaitse korraldust teisiti.

(2) Sõjaajal kehtivad teised seadused niivõrd, kui võrd käesoleva seadusega ei ole sätestatud teisiti.

§ 3. Sõjaseisukord, mobilisatsioon ja demobilisatsioon

(1) Sõjaseisukord on Riigikogu või Vabariigi Presidendi poolt väljakuulutatud riigi erioiguslik kord, mille erisused määratakse kindlaks seadusega ja selle alusel kehtestatud muude õigusaktidega.

(2) Sõjaseisukord lõpeb Vabariigi Presidendi ettepanekul Riigikogu poolt sõjaseisukorra lõppenuks kuulutamiseega.

(3) Mobilisatsioon on kaitsejõudude ning riigi majanduse ja institutsioonide viimine rahuaja seisundist sõjaaja seisundisse. Mobilisatsiooni korral kutsutakse vähemalt 18-aastased kaitseväekohustuslased tegevteenistusse seadusega ettenähtud korras.

[[RT I, 10.07.2012, 3-](#) jõust. 01.04.2013]

(3¹) Sõjaseisukorra ajal otsustab kaitsejõudude mobilisatsiooni ulatuse pärast mobilisatsiooni väljakuulutamist Kaitseväge juhataja.
[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

(4) Demobilisatsioon on kaitsejõudude ning riigi majanduse ja institutsioonide viimine sõjaseisukorrast rahuaja seisundisse.
[RT I 2003, 13, 69- jõust. 01.05.2003]

§ 4. Riigi kaitsmine sõjalise tegevusega

(1) Sõjalist tegevust riigi kaitseks juhib ainuisikuliselt Kaitseväge juhataja, kelle alluvuses on Kaitsevägi ja Kaitseleit.
[RT I, 29.11.2011, 6- jõust. 09.12.2011]

(2) [Kehtetu -RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

§ 5. Õiguste ja vabaduste piiramine sõjaajal

(1) Riigi julgeoleku ja avaliku korra huvides võidakse seadusega ettenähtud juhtudel ja korras piirata isikute õigusi ja vabadusi ning panna neile kohustusi. Seejuures on ka sõjaajal:

1) õiguste ja vabaduste tagamine seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste kohustus;
2) õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. Kuriteos süüdi olevana ei tohi kedagi käsitada enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus.

(2) Riigi julgeoleku ja avaliku korra huvides võidakse piirata isikute järgmisi õigusi ja vabadusi:

1) õigust vabale eneseteostusele;
2) õigust vabadusele ja isikupuutumatusel;
3) õigust vabalt valida tegevusala, elukutset või töökohta;
4) õigust koonduda erakondadesse ja mõnda liiki mittetulundusühingutesse;
5) õigust omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada;
6) õigust kodu puutumatusel;
7) õigust vabalt liikuda ja elukohta valida;
8) õigust lahkuda Eestist ja asuda Eestisse;
9) õigust posti, telegraafi, telefoni või muul üldkasutataval teel edastatavate sõnumite saladusele;
10) õigust vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni;
11) õigust tutvuda seadusega sätestatud korras riigiasutustes ja kohaliku omavalitsuse organites ning riigi ja kohaliku omavalitsuse arhiivides hoitavate andmetega;
12) õigust vabalt levitada ideid, arvamusi, veendumusi ja muud informatsiooni sõnas, trükis, pildis või muul viisil;
13) õigust koguneda ja koosolekuid pidada.

(3) Riigi julgeoleku ja avaliku korra huvides on õigus:

1) riigiasutustel, kohaliku omavalitsuse organitel ja nende ametiisikutel koguda ja talletada andmeid isiku veendumuste kohta tema vaba tahte vastaselt;
2) kehtestada tsensuur;
3) keelata streigid;
4) panna isikutele kohustusi.

(4) Käesoleva paragrahvi 2. ja 3. lõikes loetletud õigusi ja vabadusi võib piirata ning panna isikutele kohustusi:

1) Vabariigi Valitsus;
2) Kaitseväge juhataja 2. lõike punktides 1, 2, 3, 5, 6 ja 7 ning 3. lõike punktis 4 sätestatud piirangute ja kohustuste osas.

[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

§ 6. Sõjalise tegevusega tekitatud materiaalse kahju hüvitamine

(1) Sõjaajal riigikaitse eesmärkidel sõjalise tegevusega tekitatud materiaalne kahju hüvitatakse seadusega sätestatud alustel ja korras.

(2) Sõjaajal välisriigi poolt tekitatud materiaalne kahju hüvitatakse vastavalt rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtetele ja normidele ning välislepingutele.

2. peatükk

Vabariigi President ja Riigikaitse Nõukogu

§ 7. Vabariigi Presidendi pädevus riigikaitse alal sõjaajal

Vabariigi President:

1) lahendab rahuaja riigikaitse seadusega Vabariigi Presidendi pädevusse antud riigikaitse küsimusi;

- 2) teeb Riigikogu esimehele ettepaneku kutsuda Riigikogu kokku erakorraliseks istungjärguks kiireloomuliste riigikaitse küsimuste otsustamiseks;
- 3) teeb Riigikogule ettepaneku demobilisatsiooni väljakuulutamiseks.

§ 8. Riigikaitse Nõukogu pädevus sõjaajal

Riigikaitse Nõukogu annab arvamusi või teeb ettepanekuid:

- 1) käesoleva seaduse §-s 7 loetletud küsimustes;
- 2) sõjaaja lisaelarve eelnõule ning sõjapidamiskuludeks vajalike sise- ja välislaenu tegemise kohta;
- 3) riigikaitse välislepingute sõlmimise, ratifitseerimise või nende denonsseerimise kohta;
- 4) rahulepingu kava kohta;
- 5) muude põhimõtetelise või kohest lahendamist nõudvate tähtsamate riigikaitse küsimuste kohta.

3. peatükk Vabariigi Valitsus

§ 9. Vabariigi Valitsuse pädevus sõjaajal riigikaitse alal

(1) Vabariigi Valitsus:

1) täidab rahuaja riigikaitse seadusega temale pandud ülesandeid, välja arvatud need ülesanded, mis käesoleva seadusega on antud Riigikogu, Vabariigi Presidendi ja Kaitseväge juhataja pädevusse;

[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

2) [kehtetu -RT I, 13.03.2014, 2- jõust. 23.03.2014]

3) [kehtetu -RT I, 13.03.2014, 2- jõust. 23.03.2014]

4) [kehtetu -RT I, 13.03.2014, 2- jõust. 23.03.2014]

5) [kehtetu -RT I 2003, 13, 69- jõust. 01.05.2003]

6) annab Kaitseväge juhataja alluvusse üksusi ja asutusi;

[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

7) kehtestab piirangud või keelab riigikaitseks ja elanike tarbeks vajalike kaupade ning muu vara, samuti valuuta väljaveo Eestist;

8) normeerib vajadusel toidu ja muude kaupade tarbimist;

9) määrab vajadusel sundhindu;

10) piirab vajadusel isikute õigusi ja vabadusi ning paneb neile kohustusi vastavalt käesoleva seaduse §-le 5;

11) paneb riigiasutustele, kohaliku omavalitsuse täitevorganitele ning muudele asutustele ja organisatsioonidele täiendavaid riigikaitse kohustusi;

12) otsustab rahuläbirääkimistega seotud küsimusi, sõlmib rahulepinguid ja esitab need Riigikogule ratifitseerimiseks;

13) otsustab muid riigikaitsega seotud küsimusi, mis ei ole põhiseaduse või seadusega antud Riigikogu või Vabariigi Presidendi pädevusse.

(2) Vabariigi Valitsusel on õigus peatada Kaitseväge juhataja poolt temale mitteallutatud juriidilistele ja füüsilistele isikutele antud käske ja korraldusi.

[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

(3) Kui Riigikogu ei saa kokku tulla, on Vabariigi Valitsusel õigus sõjaajal:

1) ümber jaotada riigikaitse eesmärkidel riigieelarve vahendeid;

2) teha täiendavaid kulusid, investeeringuid ja finantseerimistehinguid, milleks riigieelarves ei ole vahendeid ette nähtud või mille tegemiseks riigieelarve vahenditest ei jätku.

[RT I, 13.03.2014, 2- jõust. 23.03.2014]

4. peatükk Kaitseministeerium, kohaliku omavalitsuse täitevorganid

§ 10. Kaitseministeeriumi pädevus sõjaajal riigikaitse alal

Kaitseministeerium:

[RT I 2003, 13, 69- jõust. 01.05.2003]

1) täidab rahuaja riigikaitse seadusega temale pandud ülesandeid, välja arvatud need ülesanded, mis käesoleva seadusega on antud Kaitseväge juhataja pädevusse;

[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

2) [kehtetu -RT I 2003, 13, 69- jõust. 01.05.2003]

3) [kehtetu -RT I 2003, 13, 69- jõust. 01.05.2003]

4) [kehtetu -RT I 2003, 13, 69- jõust. 01.05.2003]

5) teeb Vabariigi Valitsusele ettepanekuid sõjapidamiskulude kohta, milleks riigieelarves ei ole vahendeid ette nähtud või mille tegemiseks riigieelarve vahenditest ei jätku;

[RT I, 13.03.2014, 2- jõust. 23.03.2014]

6) esitab Vabariigi Valitsusele sõjaaja lisaelarve eelnõule ettepanekuid;

7) korraldab kaitsejõudude majandamist, varustamist ja tervishoidu ning sõjapidamiseks vajalike varustustagavarade soetamist, säilitamist ja väljaandmist.

8) [kehtetu -RT I 2003, 13, 69- jõust. 01.05.2003]

§ 11. Kohaliku omavalitsuse täitevorganite ülesanded sõjaajal riigikaitse alal

Kohaliku omavalitsuse täitevorganid:

1) täidavad rahuaja riigikaitse seadusega neile pandud ülesandeid;

2) [kehtetu -RT I 2003, 13, 69- jõust. 01.05.2003]

3) [kehtetu -RT I 2003, 13, 69- jõust. 01.05.2003]

4) täidavad Vabariigi Valitsuse või Kaitseväe juhataja poolt neile pandud riigikaitse ülesandeid vastavalt käesoleva seaduse § 9 punktile 11 ning § 12 2. lõike punktile 2 ja 3. lõike punktile 6.

[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

5. peatükk Kaitseväe juhataja

[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

§ 12. Kaitseväe juhataja pädevus sõjaajal

[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

(1) Kaitseväe juhataja täidab sõjaajal rahuaja riigikaitse seaduse ja käesoleva seadusega temale pandud ülesandeid.

[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

(1¹) [Kehtetu -RT I 2007, 16, 77- jõust. 01.01.2008]

(2) Kaitseväe juhataja sõjaseisukorra ajal:

[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

1) juhib Kaitseväge ja Kaitseliitu;

2) annab vajadusel käskle ja korraldusi temale mitteallutatud juriidilistele ja füüsilistele isikutele neile pandud riigikaitse ülesannete täitmiseks;

3) otsustab mobilisatsiooni ulatuse.

(3) Kaitseväe juhataja sõjalise tegevuse juhtimisel:

[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

1) juhib sõjalist tegevust ainuisikuliselt, rakendades selleks tema käsutuses olevaid struktuuriüksusi ja vahendeid nii, nagu ta peab seda otstarbekaks;

[RT I 2008, 35, 212- jõust. 01.01.2009]

1¹) korraldab vähemalt 18-aastaste kaitsevägekohustuslaste mobilisatsiooni, neile mobilisatsioonikäskude teatavaks tegemist, kogunemist ja teenistuskohadesse toimetamist;

[RT I, 10.07.2012, 3- jõust. 01.04.2013]

2) [kehtetu -RT I 2008, 35, 212- jõust. 01.01.2009]

3) määrab hangitava relvastuse, lahingutehnika ning erivahendite tüübid ja normid;

3¹) korraldab rahuajal määratud sundkoormiste rakendamist ning täiendavate sundkoormiste määramist ja rakendamist seadusega ettenähtud korras Kaitseväe vajadusteks;

4) annab tulenevalt käesoleva seaduse § 5 4. lõike punktist 2 edasilükkamatu vajaduse korral käskle ja korraldusi temale mitteallutatud juriidilistele ja füüsilistele isikutele nende rakendamiseks riigikaitse ülesannete täitmisel sõjalise tegevuse huvides;

5) peatab riigiasutuse õigusakti ja kohaliku omavalitsuse organi õigustloova akti täitmise, kui ta peab seda mittevastavaks riigikaitse või sõjalise tegevuse huvidele, kandes sellest viivitamatult ette peaministrile ja õiguskantslerile;

6) võib keelata elanikel, kui see on riigikaitse huvides vajalik, lahkuda oma alalisest elukohast või teatavatest piirkondadest ja kohustab elanikke lahkuma otsesest sõjategevuse piirkonnast;

7) kohustab vajadusel sõidukeid, ujuvvahendeid ja õhusõidukeid omavaid või valdavaid isikuid väljaspool järjekorda või viivitamatult edasi toimetama väeüksusi, kaitsevaelasi, samuti riigikaitseks vajalikke varasid;

[RT I 2008, 35, 212- jõust. 01.01.2009]

8) lubab anda tasuta eest või tasuta Kaitseministeeriumi varudest riigikaitsele tegutsevatele isikutele Kaitseväe normide järgi toiduaineid ning nende sõidukitele, ujuvvahenditele ja õhusõidukitele vajalikke aineid ja materjale;

9) võib sõjalise tegevuse huvides käesoleva lõike punktides 6, 7, 8 ja 10 sätestatud pädevust osaliselt või täielikult delegeerida temale alluvate väeüksuste ülematele;

[RT I 2008, 35, 212- jõust. 01.01.2009]

10) võib keelata riigikaitseks vajalike ainete, materjalide ja muu vara väljaveo teatavatest piirkondadest;

11) otsustab kooskõlastatult Vabariigi Valitsusega muid sõjalise tegevuse juhtimisega seotud küsimusi, mis ei ole antud Riigikogu, Vabariigi Presidendi või Vabariigi Valitsuse pädevusse;
[RT I 2003, 13, 69- jõust. 01.05.2003]

§ 13. Kaitseväe juhataja pädevus vaherahu sõlmimisel

[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

(1) Kaitseväe juhataja võib sõlmida vaenlasega vaherahu.

[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

(2) Kaitseväe juhataja võib katkestada vaherahu, kui vaenlane oma tegevusega ei täida sõlmitud vaherahu tingimusi.

[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

5¹. peatükk **Kaitseväeteenistus sõjaseisukorra ajal**

[RT I, 10.07.2012, 3- jõust. 01.04.2013]

§ 13¹. Sõjaväelise auastme andmine ja auastme muutmine sõjaseisukorra ajal

(1) Sõjaseisukorra ajal ei kehti sõjaväelise auastme andmisel kaitseväeteenistuse seaduses sätestatud sõjaväelise auastme andmiseks vajalikud haridusnõuded ja sõjaväelise auastme vanus.

(2) Sõjaseisukorra ajal võib lisaks kaitseväeteenistuse seaduses sätestatule alandada tegevväelase sõjaväelist auastet süüdimõistva kohtuotsuse jõustumisel.

[RT I, 10.07.2012, 3- jõust. 01.04.2013]

§ 13². Tegevväelase teenistussuhte lõppemine

(1) Sõjaseisukorra ajal lõpeb tegevväelase tegevteenistussuhe:

- 1) surma korral;
- 2) Riigikogu, Euroopa Parlamendi ja Vabariigi Valitsuse liikmeks asumisel;
- 3) kui ta teenistuskoha ülema määratud arsti otsusel ei vasta sõjaseisukorra ajal kehtivatele tervisenõuetele;
- 4) tegevteenistusest vabastamisel;
- 5) teadmata kadunuks jäämise korral.

(2) Tegevteenistussuhte lõpetab Kaitseväe juhataja või tema volitatud isik.

(3) Sõjaseisukorra ajal võib Kaitseväe juhataja või tema volitatud isik tegevväelase tegevteenistusest vabastada, kui tegevväelane saab 60-aastaseks.

(4) Sõjaseisukorra ajal ettenähtud tervisenõuded kehtestab Vabariigi Valitsus korraldusega.

[RT I, 10.07.2012, 3- jõust. 01.04.2013]

§ 13³. Tööaeg

Sõjaseisukorra ajal ei kehti tegevväelasele avaliku teenistuse seaduse tööaja, puhkeaja, ööajal ja riigipühal tehtava töö ja ületunnitöö sätteid. Tegevväelasele peab teenistuse ajal olema tagatud mõistlik puhkeae.

[RT I, 10.07.2012, 3- jõust. 01.04.2013]

§ 13⁴. Puhkuse katkestamine

(1) Sõjaseisukorra väljakuulutamise katkestab kõik kaitseväelaste puhkused ning kaitseväelased on kohustatud viivitamata ilmuma oma sõjaaja ametikoha asukohta.

(2) Sõjaseisukorra väljakuulutamise ei katkesta rasedus-, sünnitus-, lapsendaja- ega lapsehoolduspuhkust.

[RT I, 10.07.2012, 3- jõust. 01.04.2013]

6. peatükk **Järelevalve ja vastutus**

§ 14. Haldusjärelevalve

[RT I, 13.03.2014, 4- jõust. 01.07.2014]

(1) Kaitseministeeriumil on sõjaajal õigus kontrollida:

1) Kaitseväge juhataja teadmisel kaitsejõududele üleantud varade sihipärasest kasutamisest ja tervishoiu korraldusest;
[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

2) riigikaitse ülesannete täitmist riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse täitevorganite ning muude asutuste ja organisatsioonide poolt.

(2) Kaitseväge juhatajal on sõjaajal õigus kontrollida riigikaitse ülesannete täitmist riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse täitevorganite ning muude asutuste ja organisatsioonide poolt.

[RT I, 08.07.2011, 8- jõust. 22.07.2011]

§ 15. [Kehtetu -RT I 2002, 53, 336- jõust. 01.07.2002]

§ 16. [Käesolevast tekstist välja jäetud.]